

УДК 519.866.

О.І. ЛЯШЕВСЬКА, викладач, Національний університет цивільного захисту, Харків

ЕКОНОМІКО-СТРУКТУРНІ ПРОПОРЦІЇ ВАЛОВОГО РЕГІОНАЛЬНОГО ПРОДУКТУ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

В статті проводиться дослідження економіко-структурних пропорцій валового регіонального продукту, що склалися у Харківській області. Наведені статистичні дані структури валового випуску та структури виробленого ВРП.

In the article research is conducted of economy-structural proportions of gross regional product, which was folded in the Kharkov regions. These statistical structures of gross issue and structure of mined-out GRP are resulted.

Ключові слова: регіон, економіка регіону, валовий регіональний продукт.

Вступ. На регіональному рівні узагальнюючим показником, який характеризує рівень розвитку економіки регіону, є валовий регіональний продукт ВРП.

Перш ніж почати аналіз економіко-структурних пропорцій ВРП, необхідно дати загальну характеристику соціально-економічного положення розглянутого регіону - Харківської області - окремо в контексті України.

Харківська область є одним з потужних промислових регіонів країни. Промисловість регіону представлена всіма основними видами діяльності, провідними з яких є харчова промисловість та переробка сільськогосподарських продуктів; машинобудування, ремонт та монтаж машин і устаткування. У 2007 році перевищено обсяги виробництва попереднього року на 9,6 %. За останні сім років обсяг промислового виробництва збільшився в 2,1 раза. Зростання випуску продукції спостерігалось на підприємствах всіх основних видів діяльності, найбільше (в 13,3 раза) – в обробленні деревини та виробництві виробів з неї.

У 2007 р. випуск продукції порівняно з попереднім роком збільшився у десяти з тринадцяти основних видів промислової діяльності. У переробній та добувній промисловості обсяг виробництва зріс (відповідно на 11,8% та 0,6%), у виробництві та розподіленні електроенергії, газу, води-зменшився на 7,4%.

Постановка задачі. Провести дослідження економіко-структурних пропорцій валового регіонального продукту, що склалися у Харківській області.

При розгляді змін, що відбуваються, в економіці, на перший погляд, можна припустити, що вони носять випадковий характер. Однак при більш ретельному дослідженні динаміки хаотичних змін виявляються загальні закономірності, властиві як макроекономіці, так і окремій регіональній економічній системі за деякий період часу. Найбільш важливими є закономірності ринкового перетворення галузевої структури економіки регіону.

Методологія. Для вирішення задачі, що дозволяє досягти поставлену мету, використані методи аналізу, теоретичного узагальнення, порівняння і конкретизації.

Результати дослідження. Досліджуючи регіон як структурну систему, він структурно може бути представлений як сукупність галузей. При цьому кожна галузь може виступати як самостійна економічна система. Тому всяка зміна положення галузі розглядається як зміна відносної ролі й важливості даного інституту, тим самим показуючи спрямованість перетворення всієї структури системи регіону. Галузева структура регіональної економіки характеризується тенденцією зростання. Це стосується, насамперед, галузей промислового виробництва, яке залишається стержнем, на якому тримається ціла сфера економічної діяльності суспільства – сфера з виробництва товарів.

На нашу думку, одним з базових показників, на основі якого можуть бути проведені дослідження ринкової трансформації галузевої структури регіональної економіки, сформовані структурно-економічні пропорції, є ВРП, обчислений виробничим методом.

У цей час обласними комітетами державної статистики розрахунок ВРП здійснюється виробничим методом. Він містить у собі випуск, проміжне споживання, валову додану вартість, оплату послуг фінансових посередників, податки та субсидії на продукти.

Обчислення ВРП дозволяє:

- проаналізувати динаміку продуктивності (відносної та абсолютної) економіки регіону з метою виявлення структурної трансформації економіки регіону;

- розглянути динаміку галузевих часток валового випуску та валової доданої вартості, що характеризують спрямованість структурно-системних зрушень, які відбуваються, у регіональному господарстві;
- виразити тенденцію зростання сфери виробництва або сфери послуг;
- виявити лідируючі галузі (точки економічного зростання) за частотою галузі в сумарному обсязі валової доданої вартості;
- розглянути динаміку вартісного ВРП під впливом формуючих його елементів: валового випуску, проміжного споживання.

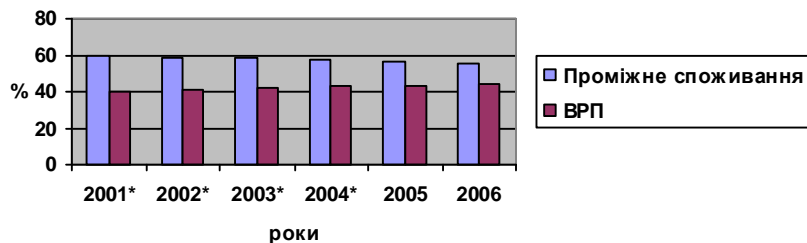
Загалом під продуктивністю економічної системи розуміється її спроможність виробляти надлишок товарів і послуг понад технологічно необхідний обсяг споживання цих товарів і послуг у процесі виробництва. Сукупність товарів і послуг в обсязі такого надлишку називається економічним надлишком. У вартісній формі на макрорівні він характеризується показником виробленого ВВП, на регіональному - виробленого ВРП. Ступінь продуктивності регіональної економіки (відносна продуктивність) може бути оцінена часткою ВРП у її валовому випуску

Відносна продуктивність кожної сфери (виробництва та послуг) і всієї структурної системи регіону обумовлюється, по-перше, ступенем продуктивності вхідних у них галузей, а по-друге, обсягами їхнього валового випуску. Зростання обсягів валового випуску високопродуктивних галузей тягне збільшення відносної продуктивності галузевого сектора й економіки регіону в цілому. При зростанні обсягів валових випусків низькопродуктивних галузей ступінь продуктивності галузевого сектору й економіки в цілому падає. Однак абсолютна продуктивність, що характеризується обсягами виробленого ВРП, в обох випадках зростає, якщо зростання обсягів виробництва одних галузей не тягне падіння обсягів виробництва інших. Якщо ж останнє має місце, то абсолютна продуктивність економіки в результаті збільшення обсягів валового випуску навіть високопродуктивних галузей може зменшитися.

Проаналізуємо динаміку валового випуску продукції Харківської області в ринкових цінах у розрізі компонентів: проміжного споживання (ПС) і валового регіонального продукту (ВРП)

Аналіз показує, що відносна продуктивність економіки регіону в цілому зменшилася, і у 2006 р. склала 55,4 % проти 60 % у 2001р.

Проаналізуємо структурні зрушення більш детально в розрізі всіх враховуваних, СНС, згрупувавши їх на дві стадії: виробництва та стадії утворення доходу.

*2001-2003 р. - підсумок ВДВ по Україні, з 2004 р. визначається ВРП.

Рис. 1. Структура валового випуску Харківської області, % до підсумку.

Для цього спочатку розглянемо структуру виробленого ВРП Харківської області за 2006 р. (рис.2)

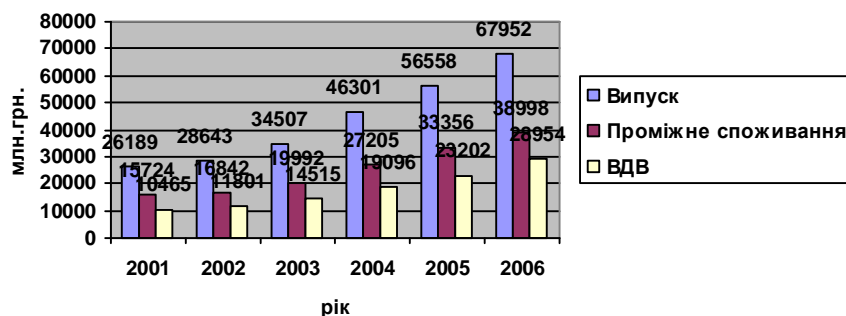

Рис.2. Структура виробленого ВРП за 2001-2006 роки.

Стадія виробництва характеризується показниками випуску, проміжного споживання, валової доданої вартості.

Валовий випуск - це вартість товарів та послуг, які є результатом виробничої діяльності одиниць-резидентів за звітний період.

У відповідності з прийнятими в СНР 93 критеріями, випуск включає:

- усі товари незалежно від їхнього використання (як товари поставлені іншими одиницями, котрі їх не виробляють, так і товари, вироблені для власного кінцевого споживання або нагромадження, включаючи приріст запасів матеріальних обігових коштів у виробника);

- послуги, надані іншим інституційними одиницями, зокрема, неринкові послуги органів державного управління й некомерційних організацій;

- умовно-обчислена вартість послуг щодо проживання у власному житлі.

Проміжне споживання включає витрати на товари та послуги, використані інституційними одиницями для виробничих потреб. До складу

промiжного споживання входять також витрати щодо забезпечення належних умов праці та професійної підготовки працівників за рахунок коштів підприємств, на купівлю продуктів харчування та медикаментів медичними установами, витрат військових формувань на озброєння, харчування та й обмундирування, витрати на відрядження, за винятком добових.

Валова додана вартість (ВДВ) відображає додатково створену вартість у процесі виробництва й визначається як різниця між вартістю вироблених (випуск) і вартістю повністю використаних у процесі виробництва товарів і послуг (промiжне споживання).

Валова додана вартість в основних цінах обчислюється як різниця між Валовий (чистий) прибуток - показник, що характеризує перевищення доходів над витратами, які підприємства мають у результаті виробництва. Для сектору домашніх господарств це змішаний доход. Чистий прибуток визначається шляхом вилучення з валового прибутку споживання основного капіталу.

У структурі виробленого ВРП спостерігається збільшення частки випуску з 26189 млн. грн. у 2001 р. до 67952 млн. грн. у 2006 р. При одночасному збільшенні ВДВ з 10465 млн. грн. у 2001 р. до 28954 млн. грн. у 2006 р.

Висновок. У підсумку можна зробити наступні висновки: виявлені великі інформативні та аналітичні можливості ВРП дозволяють застосовувати цей найважливіший регіональний економічний індикатор для конкретизації й обґрунтування окремих положень цільових програм економічного та соціального розвитку регіонів. Зокрема, запропонований методичний інструментарій аналізу економіко-структурних пропорцій структурної системи регіонального рівня на основі валового регіонального продукту дасть можливість адекватно оцінювати, зіставляти, відстежувати динамічні зміни сформованих економічних пропорцій з метою визначення ефективних стратегій розвитку регіону.

Список літератури: 1. Валовий регіональний продукт за 2001-2004 роки, Статистичний збірник / Державний комітет статистики. - Київ, 2006. – 103 с. 2. *Борух В.О., Алямкін Р.В.* Економічна статистика. Навчальний посібник - К.: Ліра-К, 2006.- 318 с. 3. *Коваль Я.В., Антоненко І.Я.* Регіональна економіка: Навчальний посібник.-К.: ВД «Професіонал», 2005.- 272 с. 4. *Хвесик М.А., Горбач Л.М., Пастушенко П.П.* Розміщення продуктивних сил та регіональна економіка: Навч. посіб.-К.:Кондор, 2005. – 344 с.

Подано до редакції 18.05.2009